

5.2. ПРАВО

УДК 343.2/.7

DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2022.1.20>

Чумакова Тетяна Костянтинівна,
аспірант кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ
ORCID ID: 0000-0001-5186-3533

ОБ'ЄКТ І ПРЕДМЕТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ – НЕЗАКОННОЇ ПРИВАТИЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО, КОМУНАЛЬНОГО МАЙНА

OBJECT AND SUBJECT OF THE CRIME OF ILLEGAL PRIVATIZATION OF THE STATE, MUNICIPAL PROPERTY

У цій статті розглянуто актуальні підходи до визначення поняття об'єкта будь-якого кримінального правопорушення. Розглянуто еволюцію поглядів на поняття об'єкта будь-якого кримінального правопорушення. Досліджено погляди та переконання сучасної науки кримінального права щодо визначення поняття об'єкта кримінального правопорушення. Зосереджено увагу на визначенні об'єкта кримінального правопорушення як сукупності суспільних відносин, що підлягають охороні за приписами Кримінального кодексу України. Визначено елементи структури суспільних відносин, що складають поняття об'єкта кримінального правопорушення. Та дано визначення кожному з елементів цієї структури, що в цілому складають поняття об'єкта будь-якого кримінального правопорушення. Крім того, надано класифікацію об'єктів кримінального правопорушення на загальний, родовий та безпосередній. Узагальнення поглядів та виокремлення сучасного розуміння поняття об'єкта кримінального правопорушення дало ґрунтовну базу для продовження дослідження. У наступному за вказаною моделлю визначення поняття об'єкта кримінального правопорушення дано визначення та класифікацію об'єкта кримінального правопорушення – незаконної приватизації державного та комунального майна. А саме виокремлено та надано визначення загальному, родовому та безпосередньому об'єкта кримінального правопорушення – незаконної приватизації державного та комунального майна. Проведено дослідження та визначення понять, що межують з наукою кримінального права, а саме такі категорії, як «сфера господарської діяльності», що регулюються нормами господарського права. Та досягнуто головної мети цієї статті, а саме виділено та дано визначення предмета кримінального правопорушення – незаконної приватизації державного, комунального майна. На цій основі, з використанням положень чинного законодавства у сфері приватизації державного, комунального майна, дано класифікацію предмета кримінального правопорушення – незаконної приватизації державного, комунального майна. Підсумком дослідження стала пропозиція розгляду категорії земельної ділянки як предмета кримінального правопорушення – незаконної приватизації державного, комунального майна.

Ключові слова: об'єкт кримінального правопорушення, класифікація об'єктів, елементи структури суспільних відносин, об'єкт та предмет незаконної приватизації державного та комунального майна.

This article considers current approaches to the definition of the concept of the object of any criminal offence. The evolution of views on the concept of the object of any criminal offence is considered. The views and beliefs of modern science of criminal law on the definition of the concept of the object of a criminal offence are investigated. The attention is focused on the definition of the object of criminal offence as a set of public relations subject to protection under the prescriptions of the Criminal Code of Ukraine. The elements of the structure of public relations that constitute the concept of the object of criminal offence are defined. But the definition of each of the elements of this structure is given, which in general constitutes the concept of the object of any criminal offence. In addition, the classification of objects of a criminal offence into general, generic and direct is provided. Generalization of views and highlighting the modern understanding of the concept of the object of criminal offence gave a solid basis for further research. In the following, according to the specified model of definition of the concept of the object of criminal offence, the definition and classification of the object of the criminal offence – illegal privatization of state and municipal property was given. Namely, the general, generic and direct object of the criminal offence – illegal privatization of state and municipal property – was highlighted and defined. The studies and definitions of concepts bordering on the science of criminal law, namely, such categories as sphere of economic activity regulated by the norms of economic law, were carried out. And the main objective of this article was achieved, namely, the highlighting and definition of the subject of criminal offence – illegal privatization of state, communal property. On this basis, using the provisions of the current legislation in the field of privatization of state, communal property, the classification of the subject of criminal offence – illegal privatization of

state, communal property was given. The outcome of the study was a proposal to consider the category of a land plot as a subject of criminal offence – illegal privatization of state and communal property.

Key words: *the object of the criminal offence, classification of objects, elements of the structure of social relations, object and subject of the illegal privatization of state and municipal property.*

Об'єкт кримінального правопорушення є необхідною ознакою будь-якого складу кримінального правопорушення. У випадку, коли дія або бездіяльність формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого кримінальним законом, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі, це діяння не є кримінальним правопорушенням. Відповідно, не є кримінальним правопорушенням діяння, що не направлене на будь-який об'єкт, що перебуває під охороною чинного законодавства, чи не завдає цьому об'єкту істотної шкоди. Об'єкт кримінального правопорушення, а саме ступінь захисту його законом, визначає суспільну небезпечність діяння.

Основним завданням кримінального закону, а саме чинного Кримінального кодексу України, задекларовано правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довілля, конституційного устрою України від кримінально-протиправних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання кримінальним правопорушенням.

Сучасна наука кримінального права називає саме вище перелічені суспільні відносини об'єктом будь-якого кримінального правопорушення, оскільки об'єктом кримінального правопорушення є не будь-які суспільні відносини, а лише ті, що підпадають під охорону кримінальним законом.

Разом із тим вірно проаналізувати погляди різних вчених на розуміння поняття та ознак об'єкта кримінального правопорушення з метою визначення об'єкта кримінального правопорушення – незаконної приватизації державного, комунального майна.

Вчення про об'єкт кримінального правопорушення – один із найскладніших та суперечливих інститутів кримінально-правової доктрини [1, с. 196].

Еволюція поглядів на об'єкт кримінального правопорушення неодмінно впливає на зміну поглядів щодо розуміння поняття кримінального правопорушення. Об'єктом кримінального правопорушення може бути визнано лише те, що потерпає від шкоди внаслідок кримінального правопорушення. У зв'язку із цим не є об'єктом кримінального правопорушення самі закони, кри-

мінально-правові норми чи заборони, адже вони не зазнають шкоди від кримінального правопорушення [2, с. 166].

Основні теорії та концепції об'єктом кримінального правопорушення визнають: суспільні відносини (В.І. Борисов, А.Н. Готін, М.Й. Коржанський, Ю.О. Кучер, А.Н. Миколенко, М.О. Мягков, А.А. Пінаєв, А.В. Савченко, В.Я. Тацій, І.І. Чугуніков); соціальні цінності (П.С. Матишевський, Т.І. Присяжнюк, Є.В. Фесенко); соціальні блага (С.Б. Гавриш, А.Ф. Зелінський та В.М. Куц); блага, інтереси і права (В.Т. Дзюба); правоохоронювані інтереси та блага особистості, суспільства або держави (О.Ф. Бантищев); правовідносини (С.Я. Лихова); блага та суспільні відносини (А.М. Ришелюк); сфери життєдіяльності людей (В.П. Ємельянов); соціальну оболонку суспільних відносин (В.М. Трубніков).

Очевидно, що складність і багатогранність того, на що спрямовані кримінального правопорушення та що підлягає кримінально-правовій охороні, фактично унеможливує створення єдиної універсальної концепції об'єкта кримінального правопорушення, тобто такої, що дозволить точно визначити об'єкт будь-якого кримінального правопорушення.

Так, В.О. Навроцький вважає, що кожна концепція має право на існування і жодна з таких концепцій не є однозначно неприйнятною і помилковою [3, с. 160].

В.Я. Тацій, відстоюючи позицію об'єкта кримінального правопорушення – суспільні відносини, справедливо зазначає, що самі суспільні відносини, які виступають об'єктом кримінального правопорушення, мають об'єктивний характер, тобто існують незалежно від нашої свідомості, а тому й від самого кримінального закону, є первинними (першорядними) щодо нього. Вченим на основі аналізу попередніх досліджень викладена структура суспільних відносин, яка складається з трьох елементів: 1) носії (суб'єкти) відносин; 2) предмет, з приводу якого існують відносини, або, інакше кажучи, фактори, які визнають факт виникнення та існування такого взаємозв'язку; 3) суспільно значуща діяльність (соціальний зв'язок) як зміст відносин [4, с. 56].

До структури суспільних відносин обов'язково входить суб'єкт, тобто особи, що вступають у ці відносини. Безсуб'єктних суспільних відносин не

існує. Законодавець зазвичай або називає суб'єкта таких охоронюваних кримінальним законом суспільних відносин, або називає їхні ознаки. Предметом цих суспільних відносин можуть бути природні об'єкти, товари, в тому числі людина тощо. Залежно від предмету суспільні відносини поділяються на дві великі групи: 1) матеріальні суспільні відносини, 2) нематеріальні суспільні відносини. Соціальний зв'язок виявляє сутність і властивості суспільних відносин.

Зазначена концепція у різні роки піддавалась критиці вітчизняних вчених, які висловлювали власні пропозиції стосовно питання, що саме необхідно визнати об'єктом кримінального правопорушення. Відповідаючи на критику концепції «Об'єкт кримінального правопорушення – суспільні відносини», В.Я. Тацій зазначає: «Аналізуючи критичні зауваження на адресу теорії об'єкта кримінального правопорушення як суспільних відносин, вважаємо за можливе не погодитися з тим, що ця концепція є пережитком минулого або штучно створеним постулатом радянських часів, як це нерідко відзначають противники теорії суспільних відносин. На наш погляд, категорія «суспільні відносини», якою охоплюються відносини між людьми, що існують у суспільстві й регулюються різноманітними соціальними нормами, є філософською (або соціологічною) і не має безпосереднього відношення до певного історичного періоду» [5, с. 134].

Так, І.І. Чугуніков, вважає, що поняття об'єкта кримінального правопорушення є суто нормативним. Це означає, що встановлення цього елемента складу є неможливим, з одного боку, без урахування положень інших галузей права, якими врегульовані певні види суспільних відносин, а з іншого – шляхом розширеного тлумачення кола об'єктів, які поставлені під охорону Особливою частиною КК України [6, с. 71].

Правильне встановлення об'єкта кримінального правопорушення має не лише теоретичне, а й надзвичайно важливе практичне значення.

Правове значення встановлення об'єкта кримінального правопорушення полягає у такому: сприяє з'ясуванню соціальної суті кримінального правопорушення, зокрема характеру і ступеня його суспільної небезпечності; в ході дослідження цінностей, на які посягають суспільно небезпечні діяння, виступає одним із шляхів удосконалення кримінального законодавства (дослідження ієрархії соціальних цінностей дає змогу розв'язати проблему створення чіткої системи кримінального законодавства); виявляє не захищені кримінальним законом соціальні цінності, що дає під-

стави для прийняття відповідних кримінальних законів; встановлення об'єктів кримінального правопорушення у сукупності з іншими елементами складу кримінального правопорушення дає змогу визначити види конкретних кримінальних правопорушень [1, с. 198].

Юридична наука розрізняє, класифікує об'єкт на 1) загальний, 2) родовий та 3) безпосередній.

Можна стверджувати, як зазначають В.В. Шевчук та О.В. Охман, що загальним об'єктом всіх кримінальних правопорушень є вся сукупність суспільних відносин, охоронюваних нормами кримінального права [7, с. 237].

Родовий (груповий) об'єкт в науці кримінального права розуміється як об'єкт, що охоплює певне коло тотожних або однорідних за своєю соціально-політичною та економічною сутністю суспільних відносин, які тому й охороняються єдиним комплексом взаємопов'язаних кримінально-правових норм. Саме ця особливість і є основою побудови Особливої частини КК України.

Під безпосереднім об'єктом посягання розуміють конкретні суспільні відносини, які поставлені законодавцем під охорону певного кримінального закону і яким завдається шкода кримінальним правопорушенням, що підпадає під ознаки даного складу. Відповідно, це об'єкт окремого конкретного кримінального правопорушення.

Як факультативну ознаку складу кримінального правопорушення виділяють предмет кримінального правопорушення. Так, вчений А.В. Макодзьоб прийшов таких висновків. Предметом суспільних відносин є те, з приводу чого або у зв'язку із чим існують такі відносини, що є об'єктом складу кримінального правопорушення.

Поряд із предметом суспільних відносин слід виділяти предмет кримінального правопорушення як самостійну факультативну ознаку об'єкта складу кримінального правопорушення. Кожен із цих предметів наділений притаманними йому ознаками, виконує свою соціальну роль, а також має різне правове значення. Предмети конкретних складів кримінальних правопорушень, передбачених статтями (частинами статей) Особливої частини КК, характеризується специфічними притаманними їм ознаками, що відрізняють їх один від одного [8, с. 198].

Кримінальні правопорушення у сфері приватизації державного та комунального майна віднесені законодавцем до розділу VII Особливої частини КК України, що називається «Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності».

Варто зазначити, питання щодо визначення родового об'єкта цих кримінальних правопорушень

у сфері господарської діяльності є дискусійним та актуальним й сповна не вирішено в науці кримінального права.

Так, В.О. Навроцький під родовим об'єктом господарських правопорушень розуміє систему господарства України, яка складається з фактичної (сукупності наявних сфер, галузей господарської діяльності) і функціональної сторін (принципів за якими здійснюється господарювання в державі), а господарські кримінальні правопорушення визначає як передбачені нормами КК суспільно небезпечні посягання, які заподіюють істотну шкоду системі господарювання [9, с. 153–155].

Разом із тим науковці по-різному визначали родовий об'єкт кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, зокрема, як: нормальна господарська діяльність; суспільні відносини у сфері економіки (економічної діяльності); весь конгломерат відносин, що складаються в процесі руху коштів, речей, прав, дій у сфері цивільного обороту країни; існуюча система господарювання; суспільні відносини, що утворюють систему господарювання. [10, с. 169].

Вважаємо, що таке різне тлумачення поняття родового об'єкта кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності зумовлено невідповідністю положенням господарського законодавства змісту статей розділу VII Особливої частини КК України, що називається «Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності».

Так, всі кримінальні правопорушення цього розділу об'єднані назвою «у сфері господарської діяльності». Проте Господарський кодекс України, як основний нормативно-правовий акт відносин у сфері господарювання, визначає основні засади господарювання в Україні і регулює господарські відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання. Під господарською діяльністю у цьому Кодексі, згідно положенням статті 4, розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність.

Відповідно, незалежно від того, хто є учасником відносин у сфері господарювання, ці відносини базуються на принципі свободи підприємницької діяльності та мають диспозитивний характер, обмежуються виключно законом.

Тобто поняття «сфера господарської діяльності» за чинним КК України значно ширше

поняття, ніж поняття господарської діяльності, визначення якої надано Господарським кодексом України.

За наявного стану законодавства родовим об'єктом кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності потрібно визначити суспільні відносини, що виникають у процесі виробництва всією сукупністю галузей господарства суспільного продукту, його розподілу та обміну, виконання робіт та надання послуг вартісного характеру, а також у процесі формування та виконання бюджетів від результатів господарювання [10, с. 170].

Безпосереднім об'єктом кримінального правопорушення – незаконної приватизації державного, комунального майна – є суспільні відносини у сфері приватизації державного та комунального майна.

Так, О.О. Дудоров визначає безпосереднім об'єктом цього кримінального правопорушення суспільні відносини, що встановлюють передбачений законодавством порядок приватизації державного та комунального майна [11, с. 843].

Зважаючи на те, що процес приватизації передбачає відповідні законодавчо встановлені способи та порядок приватизації, ці поняття підлягають розкриттю. В даному випадку зупинитися необхідно на порядку приватизації, що є частиною суспільних відносин, які є безпосереднім об'єктом кримінального правопорушення – незаконної приватизації державного, комунального майна.

Відповідно до частини 1 статті 10 Закону України «Про приватизацію державного та комунального майна» порядок приватизації державного і комунального майна передбачає: формування та затвердження переліків об'єктів, що підлягають приватизації; опублікування переліку об'єктів, що підлягають приватизації, в офіційних друкованих виданнях державних органів приватизації, на офіційному веб-сайті Фонду державного майна України, на офіційних сайтах місцевих рад та в електронній торговій системі; прийняття рішення про приватизацію; прийняття місцевою радою рішення про приватизацію об'єкта комунальної власності; опублікування інформації про прийняття рішення про приватизацію об'єкта та у випадках, передбачених цим Законом, інформації про вивчення попиту для визначення стартової ціни; проведення інвентаризації та оцінки відповідно до законодавства; проведення у випадках, передбачених законом, аудиту, екологічного аудиту об'єкта приватизації; перетворення державного або комунального підприємства в господарське товариство у процесі приватизації у випадках, передбачених цим Законом; затвердження плану розміщення акцій акціонерних товариств, ство-

рених у процесі приватизації, у випадках, передбачених цим Законом, та його виконання; затвердження у випадках, передбачених цим Законом, умов продажу об'єктів приватизації, розроблених аукціонною комісією; опублікування інформації про умови продажу, в тому числі стартову ціну об'єкта приватизації; проведення аукціону, укладення договору купівлі-продажу; укладення договору купівлі-продажу в разі приватизації об'єкта шляхом викупу; опублікування інформації про результати приватизації; прийняття рішення про завершення приватизації.

Приватизація об'єкта вважається завершеною з моменту його продажу та переходу до покупця права власності або завершення розміщення всіх акцій, передбачених до продажу планом розміщення акцій, і оформлюється наказом відповідного органу приватизації.

Коло суб'єктів правовідносин у сфері приватизації, як зазначає І.В. Стельмахович, визначається структурою процесу її проведення. До них належать, насамперед, державні органи приватизації, що реалізують державну політику з цих питань. Другим, основним суб'єктом приватизаційних правовідносин є покупці об'єктів приватизації або їх представники. Третім суб'єктом приватизації є посередники як частина інфраструктури процесу приватизації, які здійснюють різні допоміжні функції [13, с. 91].

Закон України «Про приватизацію державного і комунального майна» називає суб'єктами приватизації: 1) державні органи приватизації, якими є Фонд державного майна України, його регіональні відділення та представництва у районах і містах, органи приватизації в Автономній Республіці Крим, 2) місцеві ради, органи приватизації територіальних громад, 3) покупців, які можуть бути виключно особи, названі в Законі, а саме 1) громадян України, іноземні громадяни; 2) юридичні особи, зареєстровані на території України, крім передбачених частиною другою цієї статті; 3) юридичні особи інших держав, крім передбачених частиною другою цієї статті.

Соціальний зв'язок розглядуваних нами відносин проявляється у правомірній діяльності суб'єктів у процесі відчуження майна, що перебуває в державній, комунальній власності, в порядку, визначеному чинним приватизаційним законодавством України. Права та обов'язки всіх учасників приватизаційних відносин визначаються виключно державою, а не домовленістю між ними. Незважаючи на значущість соціального зв'язку у структурі охоронюваних кримінальним законом суспільних відносин, його не можна отожднювати чи зводити до самих суспільних від-

носин, оскільки він завжди залишається лише певною частиною останнього [14, с. 71].

Ураховуючи викладене, безпосереднім об'єктом незаконної приватизації державного, комунального майна є суспільні відносини, що виникають між суб'єктами приватизації: державними органами приватизації, місцевими радами, органами приватизації територіальних громад, покупцями та іншими особами (суб'єкт відносин) у процесі приватизації державного і комунального майна (предмет) і полягають в дотриманні ними законодавчо встановлених прав та обов'язків (соціальний зв'язок) стосовно визначення об'єктів приватизації.

Предметом цього кримінального правопорушення законодавець називає державне і комунальне майно. Разом із тим предметом цього кримінального правопорушення визначаємо як: 1) державне майно, 2) комунальне майно, 3) майно, що не підлягає приватизації.

Так, під «майном» слід розуміти об'єкти державної і комунальної власності, що підлягають приватизації. До таких об'єктів згідно положенням частини 1 статті 4 Закону належать усі об'єкти права державної і комунальної власності, крім тих, приватизація яких прямо заборонена цим Законом та іншими законами України.

Державне та комунальне майно можливо класифікувати відповідно до положень Закону України «Про приватизацію державного та комунального майна» на об'єкти малої приватизації та об'єкти великої приватизації.

Об'єкти малої приватизації: 1) єдині майнові комплекси державних і комунальних підприємств, їхні структурні підрозділи, у тому числі єдині майнові комплекси та їхні структурні підрозділи, що передані в оренду, крім єдиних майнових комплексів державних і комунальних підприємств, що належать до об'єктів великої приватизації; 2) окреме майно: рухоме та нерухоме майно державних або комунальних підприємств (у тому числі будівлі, споруди, нежитлові приміщення), майно, що залишилося після закінчення процедури ліквідації державних або комунальних підприємств, визнаних банкрутами; майно підприємств, що ліквідуються за рішенням органу, уповноваженого управляти державним або комунальним майном; майно державних або комунальних підприємств, що не були продані як єдині майнові комплекси; державне або комунальне майно, що не увійшло до статутного капіталу господарських товариств та перебуває на обліку господарських товариств, створених унаслідок приватизації або корпоратизації; 3) об'єкти

незавершеного будівництва (будівлі, споруди, передавальні пристрої, які не введені в експлуатацію), законсервовані об'єкти; 4) об'єкти соціально-культурного призначення: об'єкти освіти, охорони здоров'я, культури, фізичної культури та спорту, туризму, мистецтва і преси, телебачення, радіомовлення, видавничої справи; санаторно-курортні заклади, будинки і табори відпочинку, профілакторії; інші об'єкти, призначені для задоволення соціальних та культурних потреб громадян незалежно від вартості майна; об'єкти соціально-культурного призначення, що не включені до статутного капіталу господарських товариств; 5) пакети акцій акціонерного товариства, утвореного у процесі приватизації або корпоратизації, акції (частки), що належать державі у статутному капіталі господарських товариств, інших господарських організацій і підприємств, заснованих на базі об'єднання майна різних форм власності та розташованих на території України або за її межами, крім пакетів акцій акціонерних товариств, що належать до об'єктів великої приватизації; 6) інші об'єкти, що не належать до об'єктів великої приватизації.

Об'єкти великої приватизації: об'єкти державної або комунальної власності (єдині майнові комплекси державних підприємств та пакети акцій (часток) суб'єктів господарювання, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі), вартість активів яких згідно з даними фінансової звітності за останній звітний рік перевищує 250 мільйонів гривень.

Закон України «Про приватизацію державного та комунального майна» також чітко називає об'єкти, які не підлягають приватизації. Такими об'єктами є: казенні підприємства та об'єкти, необхідні для виконання державою своїх основних функцій, для забезпечення обороноздатності держави, та об'єкти права власності Українського народу, майно, що становить матеріальну основу суверенітету України, зокрема: майно органів державної влади та органів місцевого самоврядування, майно Збройних Сил України (військове майно), Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України, сил цивільного захисту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, правоохоронних органів та податкових органів, митних органів, що безпосередньо забезпечує виконання зазначеними органами встановлених законодавством завдань, майно закладів охорони здоров'я системи екстреної медичної допомоги; надра, корисні копалини загальнодержавного значення, території та об'єкти природно-заповідного фонду загаль-

нодержавного значення, водні ресурси, лісові ресурси, інші природні ресурси, які є об'єктами права власності Українського народу; системи створення та збереження золотовалютних резервів; емісійна система, майнові комплекси підприємств і установ, що забезпечують випуск та зберігання грошових знаків і цінних паперів; об'єкти, що забезпечують зв'язком органи законодавчої та виконавчої влади, у тому числі радіотелевізійні передавальні центри; Національний архівний фонд; пам'ятки державної частини Музейного фонду України; документи Державного бібліотечного фонду України; підприємства, що здійснюють виробництво об'єктів космічної діяльності; заклади освіти, що фінансуються з державного бюджету; наукові об'єкти, включені до Державного реєстру наукових об'єктів, що становлять національне надбання, та наукові установи, включені до Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави; ядерні матеріали, ядерні установки і об'єкти, призначені для поводження з радіоактивними відходами; майно Державної кримінально-виконавчої служби України, яке безпосередньо забезпечує виконання встановлених законодавством завдань і функцій; майно та матеріали Державного інформаційного геологічного фонду України; майно, матеріали та дані Державного картографо-геодезичного фонду України, топографо-геодезичні і картографічні матеріали; державні еталони, інші об'єкти, що забезпечують функціонування Державної метрологічної служби; автомобільні дороги, крім тих, що належать підприємствам (до першого розгалуження їх за межами території таких підприємств); магістральні залізничні лінії загального користування та розміщені на них технологічні споруди; метрополітен; майно, що забезпечує цілісність об'єднаної енергетичної системи України; атомні електростанції; магістральні нафто- і газопроводи та магістральний трубопровідний транспорт; майнові комплекси підрозділів пожежної охорони; об'єкти інженерної інфраструктури та благоустрою міст, інших населених пунктів; акваторії морських портів; водосховища і водогосподарські канали комплексного призначення; місця поховання; захисні споруди цивільного захисту; підприємства з виготовлення, ремонту технічних та інших засобів реабілітації для осіб з інвалідністю; об'єкти спортивної інфраструктури; державні заклади охорони здоров'я та освіти, у тому числі приміщення, в яких розміщуються державні заклади охорони здоров'я та освіти тощо.

Перелік об'єктів великої приватизації державної власності, що підлягають приватизації, затверд-

жується Кабінетом Міністрів України за поданням Фонду державного майна України. Переліки об'єктів малої приватизації державної власності, що підлягають приватизації, затверджуються Фондом державного майна України. Перелік об'єктів комунальної власності, що підлягають приватизації, ухвалюється місцевою радою. Так, наприклад, Розпорядженням КМУ від 16 січня 2019 року № 36-р «Про затвердження переліку об'єктів великої приватизації державної власності», термін дії якого не встановлено, затверджено перелік об'єктів великої приватизації державної власності».

Крім того, слід зазначити, що деякий час серед вчених існувала думка про те, що предметом цього кримінального правопорушення можуть бути також приватизаційні документи. Разом із тим станом на сьогодні юридична наука прийшла до висновку про те, що предмет кримінального правопорушення відрізняється від знаряддя вчинення кримінального правопорушення тим, що знаряддя завжди підлягають знищенню, а предмет поверненню потерпілому. Відповідно, підроблені приватизаційні документи слід вважати знаряддям вчинення кримінального правопорушення – незаконної приватизації державного, комунального майна.

Також окремої уваги заслуговує думка про те, що предметом цього кримінального правопорушення можливо вважати земельну ділянку, що належала на момент приватизації державі чи територіальній громаді і була безоплатно приватизована громадянином, в порушення норм Земельного кодексу України. Земельний кодекс України встановлює, що безоплатна передача земельних ділянок у власність громадян провадиться у разі: а) приватизації земельних ділянок, які перебувають у користуванні громадян; б) одержання земельних ділянок внаслідок приватизації державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій; в) одержання земельних ділянок із земель державної і комунальної власності в межах норм безоплатної приватизації, визначених цим Кодексом.

Тобто приватизація державного, комунального майна визначена різними нормативно-правовими актами. Суспільні відносини щодо приватизації державного, комунального майна можуть складатися між різними суб'єктами цих відносин, проте предмет кримінального правопорушення незаконної приватизації державного, комунального майна незмінний. Предметом завжди є державне та комунальне майно, та майно, що не підлягає приватизації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Сергій Колос. Об'єкт злочину у науці кримінального права Кримінальне право. 2018. № 11. С. 196–199.
2. Щербініна І. Ю. Наукові підходи до розуміння об'єкта злочину крізь призму заподіяння йому шкоди. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. С. 166–170.
3. Українське кримінальне право. Загальна частина : підручник / за ред. В. О. Навроцького. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 712 с
4. Тацій В. Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві України : навчальний посібник. Харків : УкрЮА, 1994. 76 с.
5. Тацій В. Я. Об'єкт злочину. *Вісник асоціації кримінального права України*. 2013. № 1. С. 131–134.
6. Чугуніков І. І. Об'єкт злочину як нормативне поняття *Держава та регіони*. 2017. С. 60–73.
7. Шевчук В. В., Охман О. В. Об'єкт злочину за кримінальним правом України *Університетські наукові записки*. 2006. № 2(18). С. 234–239.
8. Макодзьоб А. В. Предмет злочину за кримінальним правом України *Право і суспільство*. 2017. № 3, ч. 2. С. 194–198.
9. Навроцький В. О. Кримінальне право. Особлива частина: Курс лекцій. Київ : Знання, 2000. 771 с.
10. Кісілюк Е. М. Процюк О. В. Загальні засади кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 2. С. 168–174.
11. Дудоров О. О. Злочини у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика : монографія. Київ : Юридична практика, 2003. 924 с.
12. Про приватизацію державного майна : Закон України від 04.03.1992 р. № 2163-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-12/ed20040311#Text>
13. Стельмахович І. В. Методика перевірки первинної інформації при виявленні ознак злочину, пов'язаних з порушенням порядку проведення приватизації *Науковий вісник Київського Національного університету внутрішніх справ*. 2007. № 4. С. 90–97.
14. Уголовное право Украины. Общая и Особенная части : учебник / отв. редактор заслуженный деятель науки и техники Украины, доктор юридических наук, профессор Е. Л. Стрельцов. Харків : ООО «Одиссей», 2006. 720 с.